

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 267/2012-13

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 19. júna 2012 predbežne prerokoval sťažnosť E. M., B., zastúpenej advokátkou JUDr. E. K., B., vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 11 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd uznesením Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 14 C/53/2010 z 20. októbra 2011 a Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 13 Co/347/2011 z 27. marca 2012 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť E. M. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 25. mája 2012 doručená sťažnosť E. M. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 11 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) uznesením Okresného súdu Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 14 C/53/2010

z 20. októbra 2011 a Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 13 Co/347/2011 z 27. marca 2012 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka podala na okresnom súde v apríli 2010 návrh na začatie konania o „vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov“, v ktorom jej bolo priznané oslobodenie od súdnych poplatkov uznesením okresného súdu zo 16. apríla 2010.

Okresný súd rozsudkom z 20. októbra 2011 jej však odňal oslobodenie od súdnych poplatkov priznané uznesením okresného súdu zo 16. apríla 2010, a to z dôvodu, že „v konaní o vyporiadanie BSM nadobudla majetok v hodnote 46 686, 36 € a je teda dôvod na to, aby jej súd podľa § 138 ods. 2 priznané oslobodenie od súdnych poplatkov odňal“.

Proti rozsudku okresného súdu sťažovateľka podala odvolanie, v ktorom tiež poukázala na skutočnosť, že oslobodenie od súdnych poplatkov «nemožno v žiadnom prípade posudzovať podľa ustanovenia § 138 ods. 2 OSP. U sťažovateľky nedošlo od začiatku konania vo veci až po jej skončenie na okresnom súde k žiadnej zmene pomerov. Nadobudnutie majetku v hodnote 46 686, 36 € (nehnutelnosť) do výlučného vlastníctva sťažovateľky ešte neznamená, že jej majetkové pomery sa zmenili...

Nadobudnutím nehnuteľného majetku do výlučného vlastníctva sťažovateľka nezískala dodatočné finančné prostriedky na úhradu súdneho poplatku a tieto by mohla získať len predajom bytu príp. jeho zariadenia, čím by ohrozila svoju existenciu ako aj existenciu svojich detí.

Návrh na vyporiadanie BSM dávala sťažovateľka za účelom nadobudnutia týchto vecí do výlučného vlastníctva pre potreby svoje a svojich detí a nie za účelom ich nadobudnutia a odpredaja, aby bola schopná uhradiť súdne trovy. Sťažovateľka bola od platenia súdnych poplatkov právoplatne oslobodená pre to, že tu boli zákonné dôvody a sťažovateľka má za to, že tieto dôvody stále trvajú a rozsudkom Okresného súdu o vyporiadaní BSM sa vôbec nezmenili. Pri tých istých pomeroch účastníka, ktoré boli zistené pri priznaní oslobodenia, je súd svojím pôvodným rozhodnutím viazaný. /R22/1971/

Krajský súd v Banskej Bystrici Rozsudkom č. k. 13 Co/347/2011-246; rozsudok Okresného súdu v Banskej Bystrici potvrdil.

V časti týkajúcej sa odňatého oslobodenia od súdneho poplatku sa vo svojom odôvodnení opätovne pridržiava ustanovenia § 138 ods. 1 a ods. 5, keď uviedol, že zákon nevysvetľuje bližšie obsah pojmu „pomery účastníka“, ale je nepochybné, že musí ísť o pomery majetkové, ktoré majú základ v okolnostiach nie dočasnej, či prechodnej povahy, teda poplatník celkom alebo sčasti nemôže splniť poplatkovú povinnosť, alebo jej splnenie nemožno spravodlivo od účastníka požadovať. Každý občan má ústavou SR garantované právo na súdnu a inú právnu ochranu. Je potom jeho slobodným rozhodnutím, či ústavou garantované právo na súdnu a inú právnu ochranu využije. Ak áno, je prirodzené, že s uplatnením práva sú spojené náklady súvisiace so zaplatením súdneho poplatku, v súdnej veci z návrhu na začatie konania a za vypořádanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Pri hodnotení majetkových pomerov súd nemôže vychádzať len z výšky príjmu žalobkyne a množstva disponibilných finančných prostriedkov, ale musí prihliadnuť na celkové pomery účastníka konania...

Sťažovateľka sa nestotožňuje s názorom oboch súdov, ktorí, čo sa týka oslobodenia od súdneho poplatku, zastávajú právny názor, že toto oslobodenie nie je dôvodné, nakoľko sťažovateľka nadobudla do svojho výlučného vlastníctva byt v značnej hodnote a teda sa u nej zmenili okolnosti rozhodujúce pre oslobodenie od súdneho poplatku.

Sťažovateľka má za to, že k zmene okolností v zmysle ustanovenia § 138 ods. 5 OSP nedošlo. Je síce pravdou, že sťažovateľka nadobudla do svojho výlučného vlastníctva byt v ktorom aj predtým bývala a o ktorý sa starala a to aj spolu s bytovým: zariadením, ale získanie tohto majetku nie je možné posudzovať ako zmenu pomerov, ktorú má na mysli zákon. Na podporu našich tvrdení poukazujeme opätovne aj na rozhodnutie R.22/1971...

Sťažovateľka poukazuje na to, že jej nepriaznivú ekonomickú situáciu nemožno hodnotiť ako prechodný alebo dočasný jav. Jej ekonomická situácia je bez akejkoľvek, finančnej zmeny a vzhľadom na nutnú dlhodobú starostlivosť o chorú dcéru nie je predpoklad ani jej možnej výraznej zmeny. Práve ekonomická, ale zároveň aj rodinná situácia sťažovateľky, ako aj zdravotná situácia jej dcéry, je typickým príkladom, keď, by bolo absolútne nespravodlivé žiadať od nej zaplatenie súdneho poplatku pre ňu v nemalej výške. Sťažovateľka má mesačný príjem celkom 310,02 €, jej výdaje za mesiac predstavujú

sumu 450 €. Bez pomoci svojich rodičov by nebola schopná sama užiť svoju rodinu. Z jej príjmov jej neostáva na splácanie záväzkov žiadna čiastka a túto si bude musieť len dlhodobo požičať. Preto aj čiastka 1 466,50 €, ktorá spolu predstavuje, požadovaný súdny poplatok, je pre ňu veľmi vysoká.»

V nadväznosti na uvedenú argumentáciu sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd rozhodol po prijatí jej sťažnosti na ďalšie konanie týmto nálezom:

„1. rozhodnutím Okresného súdu v Banskej Bystrici zo dňa 20. 10. 2011, č. k. 14 C/53/2010-213. a rozhodnutím Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 27. 3. 2012, č. k. 13 Co/347/2011-246, bolo porušené jej základné právo zakotvené v čl. 11 ods. 1/úst. zákona č. 23/1991 Zb. v platnom znení, rovnako jej základné právo zakotvené v čl. 20 ods. 1 Ústavy SR... a základné právo zakotvené v čl. 36 ods. 1 ústavného zákona č. 23/1991 Zb. a v čl. 46 ods. 1/Ústavy SR...

Zároveň sťažovateľka navrhuje Ústavnému súdu SR, aby rozhodnutie Okresného súdu v Banskej Bystrici zo dňa 20. 10. 2011, č. k. 14 C/53/2010-213 a rozhodnutie Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 27. 3. 2012, č. k. 13 Co/347/2011-246, v časti odňatia oslobodenia od súdnych poplatkov zrušil a vec vrátil prvostupňovému súdu na ďalšie konanie.

Sťažovateľke sa priznáva náhrada trov právneho zastupovania spolu vo výške 108,76 €...“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním

a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 88/07, II. ÚS 43/2012).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by

bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

Z námietok uvedených v sťažnosti je zrejmé, že sťažovateľka sa zo strany ústavného súdu domáha prehodnotenia záverov všeobecných súdov spôsobom, ktorý by mal nasvedčovať opodstatnenosti jej právneho názoru, t. j. neodôvodnenosti odňatia oslobodenia od súdnych poplatkov, pričom v sťažnosti uvádza rovnaké argumenty, s ktorými sa už všeobecné súdy vysporiadali. Súčasne v súvislosti s už raz priznaným úplným oslobodením od súdnych poplatkov namietala protiústavnosť jeho odňatia (§ 138 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku – ďalej aj „OSP“), a tým zásah do jej základných práv vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 11 ods. 1 listiny a na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny.

1. K namietanému porušeniu označených základných práv sťažovateľky rozsudkom okresného súdu sp. zn. 14 C/53/2010 z 20. októbra 2011 v časti, ktorým jej odňal oslobodenie od súdnych poplatkov priznané uznesením okresného súdu sp. zn. 14 C/53/2010 zo 16. apríla 2010

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, je založená na základe princípu subsidiarity. Zo subsidiarity právomoci ústavného súdu vyplýva, že ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľka sa môže domôcť ochrany svojho základného práva alebo slobody využitím jej dostupných a aj účinných právnych prostriedkov pred iným orgánom verejnej moci, odmietne takúto sťažnosť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na prerokovanie (mutatis mutandis napr. I. ÚS 103/02, I. ÚS 269/06). Z uvedeného vyplýva, že v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy prislúcha ústavnému súdu právomoc zaoberať sa namietaným porušením základného práva alebo slobody za predpokladu, že právna úprava takýmto právom neposkytuje účinnú ochranu (mutatis mutandis I. ÚS 78/99). Podstatou účinnej ochrany základných práv a slobôd sťažovateľa je okrem

iného aj opravný prostriedok, ktorý má fyzická osoba alebo právnická osoba k dispozícii vo vzťahu k základnému právu alebo slobode, porušenie ktorých sa namieta a ktorý jej umožňuje odstrániť ten stav, v ktorom vidí porušenie svojho základného práva alebo slobody (I. ÚS 36/96).

V danom prípade bola sťažovateľka oprávnená podať proti rozsudku okresného súdu sp. zn. 14 C/53/2010 z 20. októbra 2011 odvolanie, o čom vedela, a riadny opravný prostriedok aj využila a krajský súd o ňom rozhodol rozsudkom sp. zn. 13 Co/347/2011 z 27. marca 2012. Z toho vyplýva, že sťažovateľka mala k dispozícii účinný právny prostriedok na ochranu svojich základných práv, o ktorom bol oprávnený rozhodnúť krajský súd, čo vylučuje právomoc ústavného súdu.

Z uvedeného dôvodu ústavný súd pri predbežnom prerokovaní odmietol sťažnosť sťažovateľky v časti namietajúcej porušenie jej základných práv rozsudkom okresného súdu z dôvodu nedostatku svojej právomoci.

2. K namietanému porušeniu označených základných práv sťažovateľky rozsudkom krajského súdu sp. zn. 13 Co/347/2011 z 27. marca 2012 v časti, ktorou potvrdil rozhodnutie okresného súdu sp. zn. 14 C/53/2010 z 20. októbra 2011 o odňatí oslobodenia od súdnych poplatkov priznaného uznesením okresného súdu sp. zn. 14 C/53/2010 zo 16. apríla 2010

Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom napadnutého rozsudku krajského súdu sp. zn. 13 Co/347/2011 z 27. marca 2012 (vrátane jemu predchádzajúceho rozhodnutia okresného súdu sp. zn. 14 C/53/2010 z 20. októbra 2011) uvádza, že krajský súd v odvolacom konaní napadnutým uznesením potvrdil rozsudok okresného súdu, ktorým vypořiadal bezpodielové spoluvlastníctvo manželov a ktorým bolo do vlastníctva sťažovateľky prikázaná (nehnuteľnosť - 3 izbový byt a hnuťelné veci) v celkovej sume 54 061 €. Sťažovateľke tiež bolo týmto rozsudkom uložené zaplatiť odporcovi na vyrovnanie podielov sumu 7 374,79 €, súdny poplatok v sume 1 400,50 € a odňaté jej oslobodenie od súdneho poplatku z návrhu v sume 66 €.

Krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu, ktorým odňal sťažovateľke oslobodenie od súdnych poplatkov. V podstatnej časti odôvodnenia napadnutého uznesenia krajský súd vychádzal jednak zo znenia § 138 ods. 1 OSP, ale najmä zo znenia § 138 ods. 5 OSP, podľa ktorého priznané oslobodenie súd kedykoľvek za konania odníme, prípadne i so spätnou účinnosťou, ak sa do právoplatného skončenia konania ukáže, že pomery účastníka oslobodenie neodôvodňujú, prípadne neodôvodňovali.

Toto ustanovenie Občianskeho súdneho poriadku slúži na to, že ak sa zmenia okolnosti, z ktorých súd pri rozhodnutí o priznaní oslobodenia od súdnych poplatkov vychádzal, môže oslobodenie rozhodnutím odňať, a to i spätne, pričom dôvodom na odňatie oslobodenia nie je len zmena v hodnotení pomerov účastníka konania alebo zmena názoru súdu na to, či ide o svojvoľné alebo zrejme neúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva. Pokiaľ je teda plne v kompetencii všeobecných súdov zhodnotiť zákonom ustanovené predpoklady na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov, je z rovnakého hľadiska nutné, aby všeobecné súdy mohli až do právoplatného skončenia konania pri zistení nových okolností, resp. ich zmeny, rozhodnúť o odňatí takéhoto oslobodenia aj so spätnou účinnosťou. Je teda zrejme, že zákonodarcom zvolené riešenie možno posúdiť ako proporcionálne a vyvážené, a ústavný súd preto nenašiel tvrdené dôvody protiústavnosti rozhodnutia všeobecných súdov opierajúce sa o ustanovenia § 138 ods. 1 a 5 OSP a reálnu možnosť prípadného porušenia základných práv sťažovateľky podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj čl. 11 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 listiny v tomto prípade.

Ústavný súd potom, ako konštatoval nedôvodnosť sťažovateľkiných tvrdení, skúmal v súvislosti s napadnutým čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, či súdy neaplikovali normy jednoduchého práva bez rozumného odôvodnenia či prepojenia s ústavne chráneným účelom, resp. či právne závery všeobecných súdov neboli v extrémnom nesúlade so skutkovými zisteniami. Po preskúmaní napadnutého rozsudku krajského súdu ústavný súd zistil, že postupoval v konaní v zhode s ustanoveniami procesného kódexu (Občianskeho súdneho poriadku), ktoré upravujú priebeh konania, a v jeho rozhodnutí nemožno badať prejav ľubovôle, pretože na riadne zistený skutkový stav aplikoval a interpretoval právne normy spôsobom, ktorý má racionálny podklad.

Pokiaľ sa v priebehu konania ukáže, že pomery účastníka konania neodôvodňujú alebo neodôvodňovali oslobodenie od súdnych poplatkov, takéto oslobodenia možno odňať. Obdobne ako pri dokazovaní v občianskom súdnom konaní, keď všeobecný súd v súlade s ustanovením § 132 OSP sám hodnotí dôkazy podľa svojej úvahy, a to tak jednotlivo, ako aj v ich vzájomnej súvislosti, pričom prihliada na to, čo v konaní vyšlo najavo, rovnako pri posudzovaní skutočností svedčiacich pre odňatie priznaného oslobodenia od súdnych poplatkov postupuje súd v medziach voľnej sudcovskej úvahy. Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia krajského súdu jednoznačne vyplýva, že záver o zmene majetkových pomerov oproti stavu, keď bolo o oslobodení od súdnych poplatkov rozhodnuté, bol uskutočnený na základe novozistených skutočností (získania majetku nehnuteľného i hnutel'ného do výlučného vlastníctva s'ťažovateľky na základe rozhodnutí všeobecných súdov o vyporiadaní BSM). V tejto súvislosti preto neobstojí jej argument, že má stále tie isté majetkové pomery, ktoré boli zistené pri priznaní oslobodenia, a že súd mal byť svojím pôvodným rozhodnutím viazaný (R 22/1971).

Ústavný súd konštatuje, že všeobecný (krajský) súd hodnotil majetkové pomery s'ťažovateľky dostatočne a objektívne, úvahy súdu sú v odôvodnení napadnutého rozhodnutia zrozumiteľne vyložené, a preto nebolo možné prisvedčiť tvrdeniu s'ťažovateľky o zásahu do jej základných práv podľa ústavy a listiny. Ústavný súd preto považuje s'ťažnosť s'ťažovateľky v tejto časti za zjavne neopodstatnenú.

Berúc do úvahy uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. júna 2012